

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО

ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА

26 август 2022 г.

ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

ВАРИАНТ 2

ЧАСТ 1 (време за работа – 60 минути)

Отговорите на задачите от 1. до 21. вкл. отбелязвайте в листа за отговори!

1. Кое е определящо при изграждане на транспортната инфраструктура?

- А) водите
- Б) климатът
- В) почвите
- Г) релефът

2. С кой етап от еволюцията на идеята за устойчиво развитие е свързана информацията в текста: „През септември 2015 г. световните лидери приеха документ, с който се определя набор от цели за устойчиво развитие за премахване на бедността, опазване на планетата, гарантиране на защитата на правата на човека и осигуряване на просперитет за всички. Приемането на тази програма представлява исторически преход към нов модел, който подхожда към икономическите, социалните и екологичните различия по универсален и интегриран начин.“

- А) зараждане на идеята за устойчиво развитие
- Б) дефиниране на концепцията за устойчиво развитие
- В) формулиране на цели за устойчиво развитие
- Г) прилагане на индикатори за устойчиво развитие

3. Анализирайте текста. „В резултат от концентрацията на парникови газове през последните години се увеличава засушаването, ерозията на почвите и горските пожари, като същевременно намалява реколтата в много райони и се топят вечните ледове около полюсите.“

С кой процес са свързани последиците описани в него?

- А) нерационално използване на водите
- Б) промени в структурата на икономиката
- В) увеличаване на консумацията на храни
- Г) глобално изменение на климата

4. Коя е последицата от недостига на природни ресурси в Япония?

- А) свиване на производството
- Б) внедряване на технологични иновации
- В) намаляване на потреблението
- Г) емигрантски вълни към Европа

5. Потвърждение за кой модел на световно развитие е нарасналата съвременна геополитическа роля на Китай?

- А) еднополюсен модел
- Б) двуполюсен модел
- В) многополюсен модел
- Г) триполюсен модел

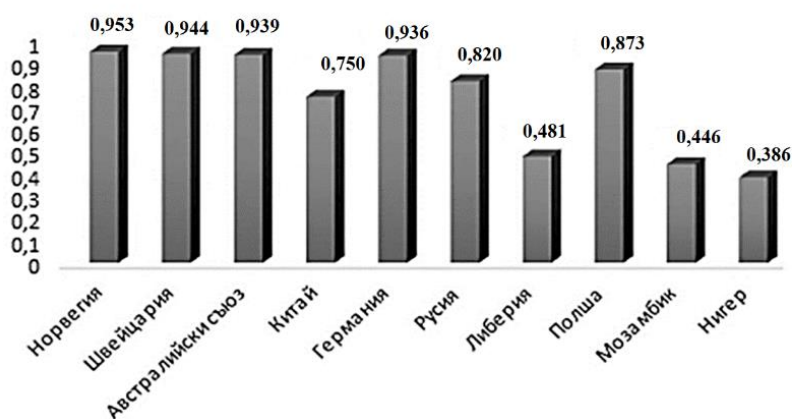
6. Последица от кой демографски проблем илюстрира информацията от текста:

„Според доклад на ООН за 2020 г. повече от 600 милиона души или 58% от населението в Субсахарска Африка са изправени пред проблема с недохранването. Най-голям е делът им в Сиера Леоне (91%), Либерия (86%) и Нигер (83%).“

- А) демографска криза
- Б) демографски взрив
- В) демографско остаряване
- Г) демографска стагнация

7. Анализирайте диаграмата за индекс на човешко развитие (ИЧР) за 2017 г. в избрани страни от три континента. Определете вярното твърдение.

- А) Мозамбик е с най-ниска степен на развитие.
- Б) Полша и Швейцария имат сходни стойности.
- В) Германия има два пъти по-висок ИЧР от Китай.
- Г) Най-висока степен на развитие има Норвегия.

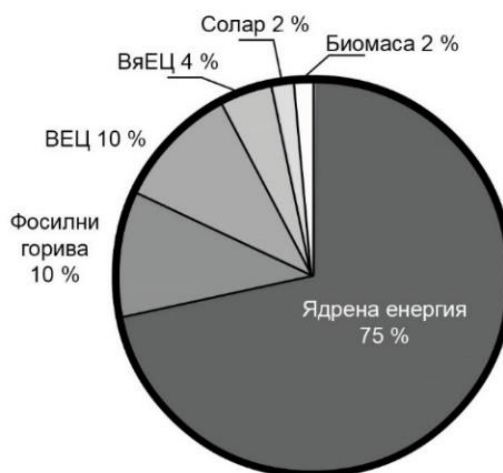

8. Коя характеристика НЕ се отнася за Транснационалните корпорации?

- А) Имат сложна организационно-управленска структура.
- Б) Разпространяват дейността си в много държави.
- В) Притежават ограничени финансови ресурси.
- Г) Създават регионални офиси за управление на производствените дейности.

9. На изображението е представена структурата на електропроизводството в избрана страна през 2017 г. Коя е страната?

- А) Франция
- Б) Китай
- В) Бразилия
- Г) САЩ

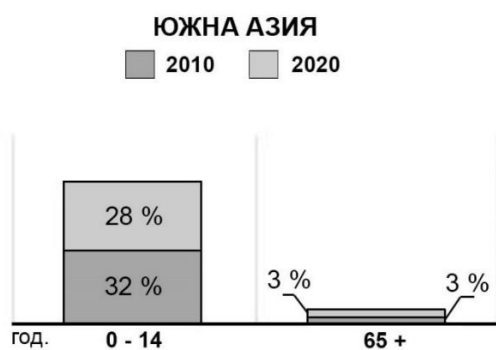
10. В кой от макрорегионите има много силно изразени различия в степента на развитие между страните от „богатия Север“ и тези от „бедния Юг“?

- А) Азиатско-Тихоокеански
- Б) Евро-Азиатски
- В) Африкански
- Г) Американски

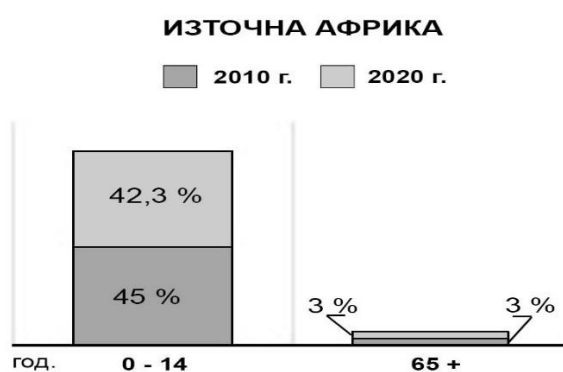
11. Използвайте диаграмите за дял на населението в две от възрастовите групи през 2010 и 2020 г. в четири региона на света.

Определете региона, за който е характерно демографско остаряване.

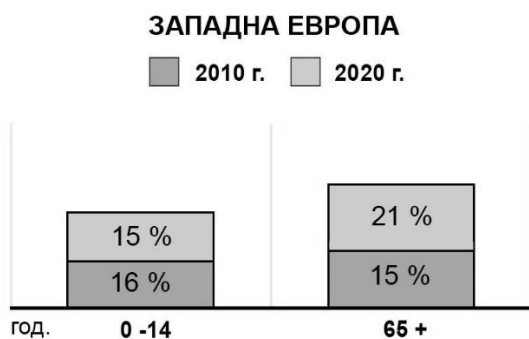
А)

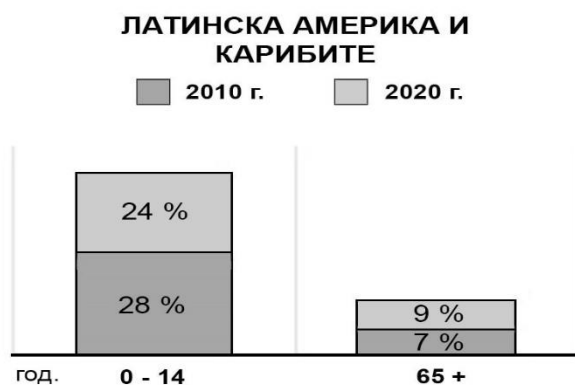
Б)

В)

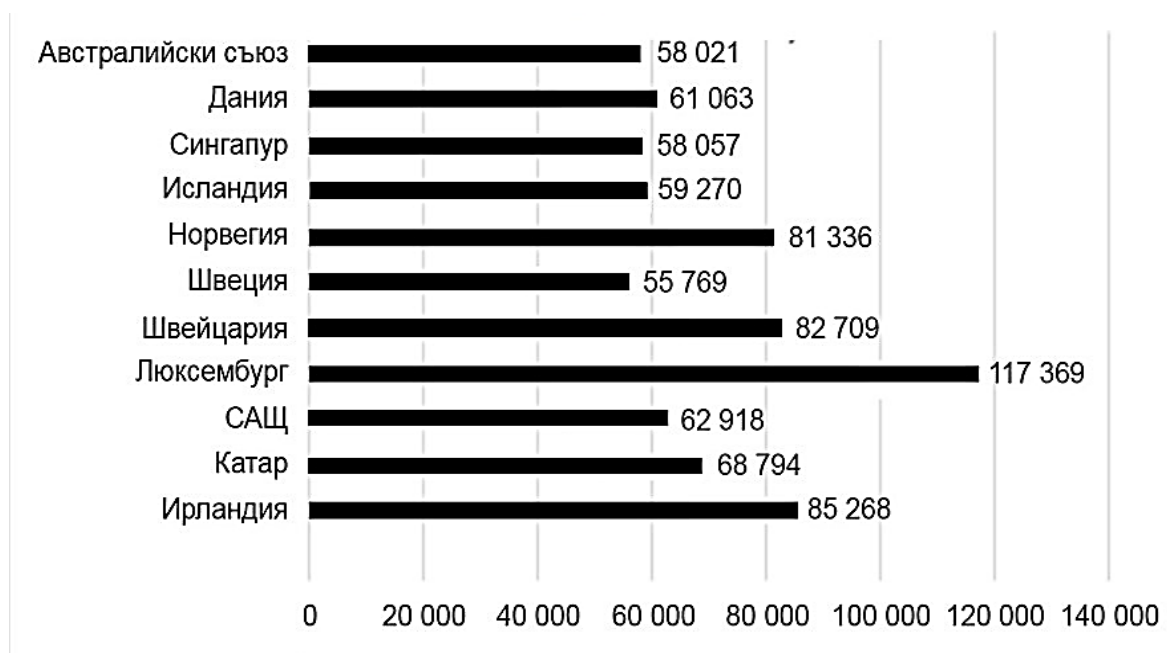
Г)

12. Анализирайте диаграмата за стойностите на БВП на човек от населението и определете вярното твърдение.

- А) Показателят е най-висок в европейска страна от Средна Европа.
- Б) Показателят е най-висок в страна от Югоизточна Азия.
- В) Показателят е най-нисък в страна от Скандинавския полуостров.
- Г) Показателят е най-нисък в страна от Арабския полуостров.

Водещи държави според БВП/ч. (в долари, 2020 г.)

13. Кое от твърденията НЕ се отнася за геополитическото положение на България?

- А) България е разположена в зоната на взаимодействие между Изтока и Запада.
- Б) Страната ни служи като „държава-врата“ по отношение на ЕС.
- В) България е периферно разположена в европейското икономическо пространство.
- Г) България е с приблизително еднакви отстояния от Екватора и Северния полюс.

14. Коя от приоритетните дейности в регионалната политика на България се отнася към екологичното направление на обобщевропейските политики?

- А) повишаване на конкурентоспособността на малките и средни предприятия
- Б) подкрепа на прехода към нисковъглеродна икономика
- В) стимулиране на пазара на труда и устойчивата заетост
- Г) стимулиране на научните изследвания

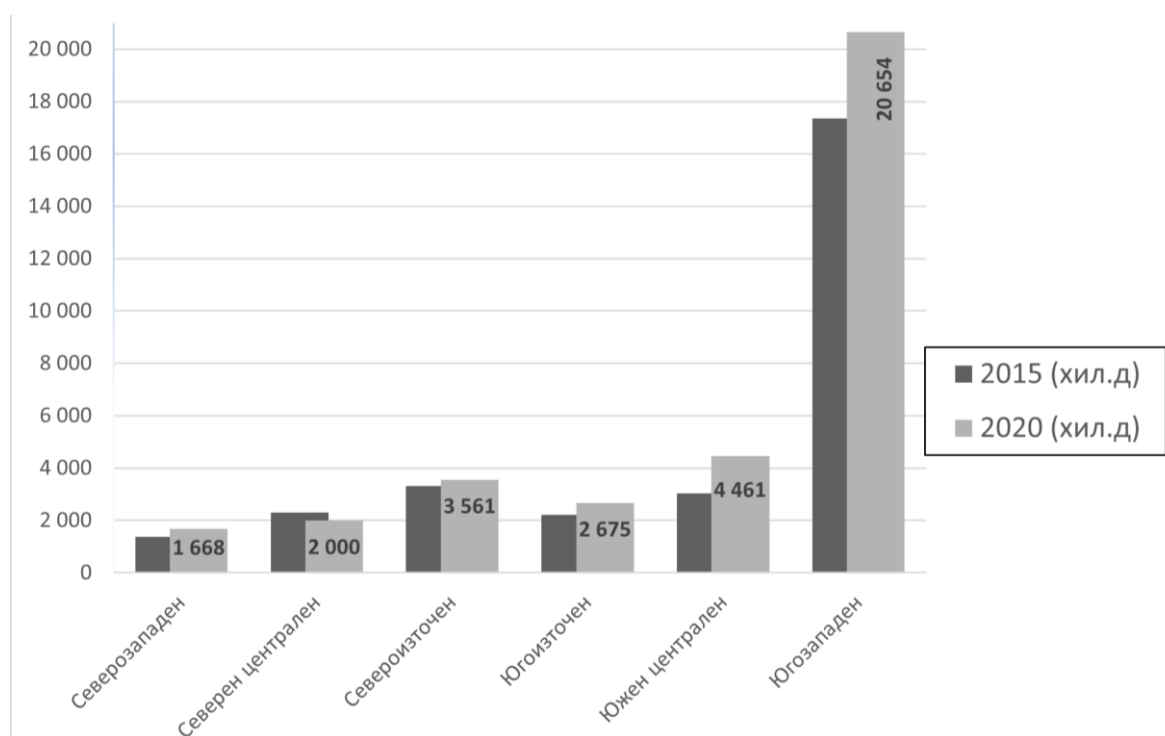
15. Прочетете текста. „Една от дейностите свързани с устойчивото развитие е разработване на схема за подпомагане намаляването на въглеродните емисии в атмосферата чрез изграждане на високоефективни централи на ниско въглеродно гориво, заместващи въглищните мощности.“

Определете към кой район в България, трябва да се насочат средствата по направление „Устойчива Европа“:

- А) Североизточен район
- Б) Югоизточен район
- В) Южен централен район
- Г) Северен централен район

16. Броят на заетите с научноизследователска и развойна дейност (НИРД) показва развитието на регионите в едно от приоритетните направления в регионалната политика на ЕС. Определете в кой от районите на България заетите с тази дейност са намалели в периода 2015-2020 г?

Брой на заети с НИРД

- А) Южен централен район
- Б) Североизточен район
- В) Северен централен район
- Г) Югоизточен район

17. Анализирайте таблицата с данни за безработицата в България през 2019 г. и 2020 г.

Район	Коефициент на безработица в % 2019 г.	Коефициент на безработица в % 2020 г.
Северозападен	10,8	13
Северен централен	5,1	5,7
Североизточен	5,9	6,1
Югоизточен	4,0	4,6
Южен централен	3,0	3,4
Югозападен	2,3	3,6

Отбележете вярното твърдение:

- А) В районите от Южна България се запазват стойностите на коефициентът през 2020 г.
- Б) В районите от Северна България стойностите на коефициентът нарастват двойно през 2020 г.
- В) В Североизточен и Югоизточен район коефициентът намалява през 2020 г.
- Г) С най- голямо нарастване на коефициентът за 2020 г. са Югозападен и Северозападен райони.

18. Коя характеристика се отнася за депресивните райони в България?

- А) Формират се в зоната на влияние на градовете от първи ранг.
- Б) Формират се в зони с преобладаваща земеделска функция.
- В) Територии със сериозни структурни проблеми на икономическия им профил.
- Г) Територии с влошено качество на работната сила и висока безработица.

19. Кой има правомощията да променя размера на местните данъци и такси?

- А) областен управител
- Б) парламент
- В) кмет на община
- Г) общински съвет

20. Към коя група данни се отнасят географските координати на даден обект?

- А) художествени
- Б) физически
- В) пространствени
- Г) статистически

21. Използвайте данните от таблицата за баланса на земеделските територии и обозначете на картата общо 5 области, от които:

А) с цифров код 1, административните области в Южен централен район със стойности на показателя под средната за района.

Б) с цифров код 2, административните области в Северен централен район със стойности на показателя под средната за района.

Баланс на земеделските територии в %

Статистически райони	Административни области					Средно за района
	Южен централен	Кърджали	Пазарджик	Пловдив	Смолян	
39,94		37,24	58,76	26,33	60,55	
Северен централен	Велико Търново	Габрово	Разград	Русе	Силистра	68,73
	68,66	54,08	70,14	75,81	70,34	

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО

ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА

26 август 2022 г.

ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

ВАРИАНТ 2

ЧАСТ 2 (време за работа – 180 минути)

Отговорите на задачи от 22. до 41. вкл. запишете в листа за отговори!

22. В листа за отговори запишете кой природен ресурс е причина за особено голямо замърсяване на Световния океан. Най-сериозно са засегнати Мексиканския залив и Северно море.

23. Анализирайте текста: „Купища пластмасови отпадъци пълнят река Шинг Му в Хонг Конг. Но отскоро тази стара пластмаса се превръща в нови пейки. Получили възможност да преработят интериора на кметството, дизайнери се заели да подобрят обществените места, като използват повторно старата отпадъчна пластмаса. Всяка пейка е изработена от парчета преработена пластмаса, които в противен случай биха плавали в океана.“

В листа за отговори запишете:

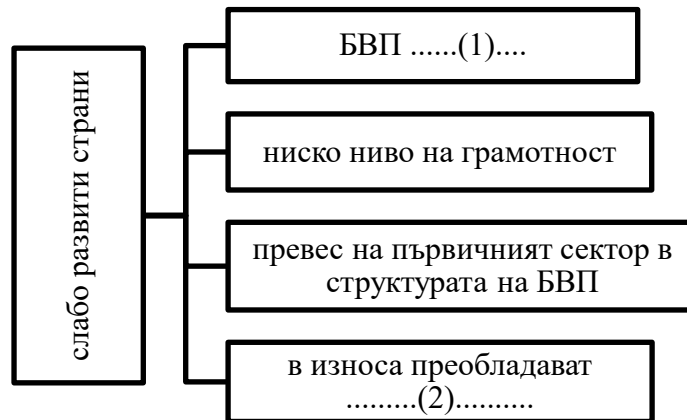
1. Технологична дейност, пример за успешно прилагане на концепцията за устойчиво развитие.

2. С преодоляването на кой проблем е свързана реализацията на проекта?

24. Коя съвременна форма на урбанизация е описана в текста?

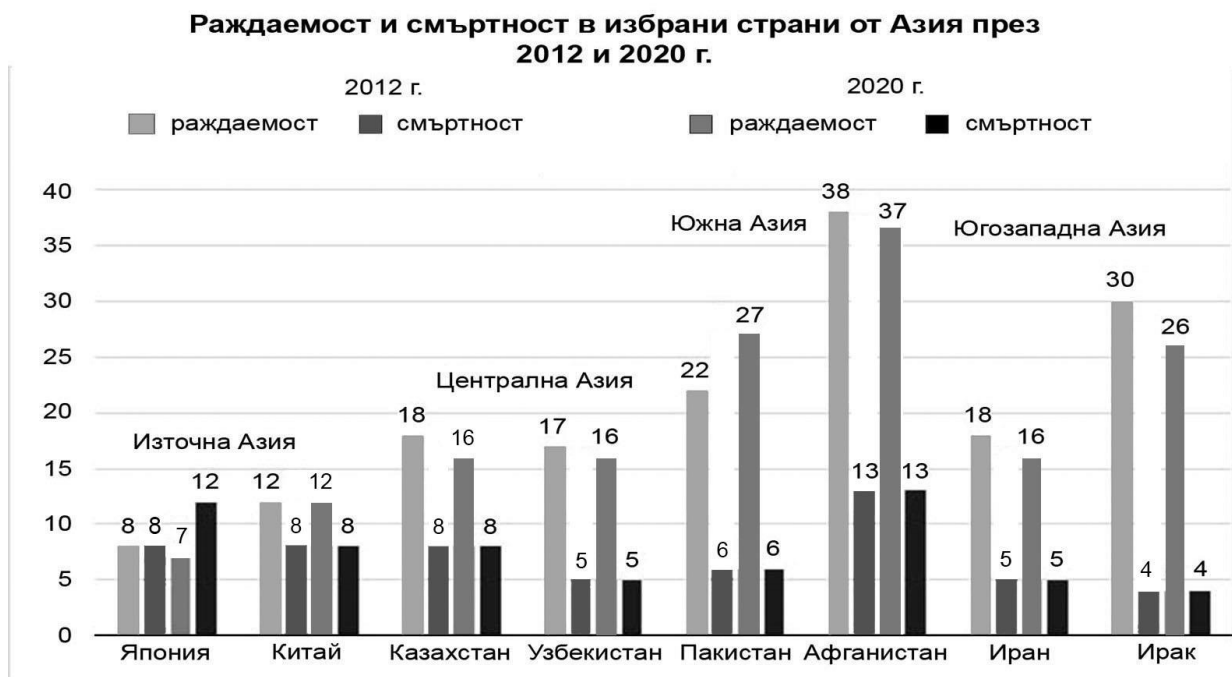
„След 1961 г. са присъединени отделни терени отвъд Московския околовръстен път. Днес територията на Москва е 1060 кв. км. с население 8.8 млн. души. С предградията и по-отдалечените селища в крайградската зона населението на града достига почти 13 млн. души.“

25. Допълнете пропуснатото в схемата. В листа за отговори срещу цифри 1 и 2 запишете съответните особености на слабо развитите страни.

26. Използвайте диаграмата и решете задачите:

1. Определете региона с най-ниска смъртност през 2012 г. и 2020 г.
2. Определете региона с най-нисък естествен прираст през 2020 г.

27. Анализирайте информацията в таблицата.

Структура на БВП по сектори в страните от БРИКС (%)

Държава	Сектори	Първичен	Вторичен	Третичен
Бразилия		5,5	27,5	67,0
Русия		4,4	36,7	58,9
Индия		20,0	24,3	55,7
Китай		10,0	46,6	43,4
РЮА		12,3	19,4	68,3

Отговорете на поставените въпроси:

- 1. Коя е общата характеристика в структурата на БВП в страните от БРИКС?**
- 2. Коя от държавите има различна секторна структура на БВП?**

28. В листа за отговорите запишете цифровия код на признаците, характерни за Азиатския-Тихоокеански регион на световното стопанство.

- 1.** Увеличаване на абсолютната бедност.
- 2.** Бързо развиващи се високотехнологични отрасли.
- 3.** Експортно ориентирана индустрия.
- 4.** Висок относителен дял на населението в трудоспособна възраст.
- 5.** Висок относителен дял на първичния сектор в стопанството.

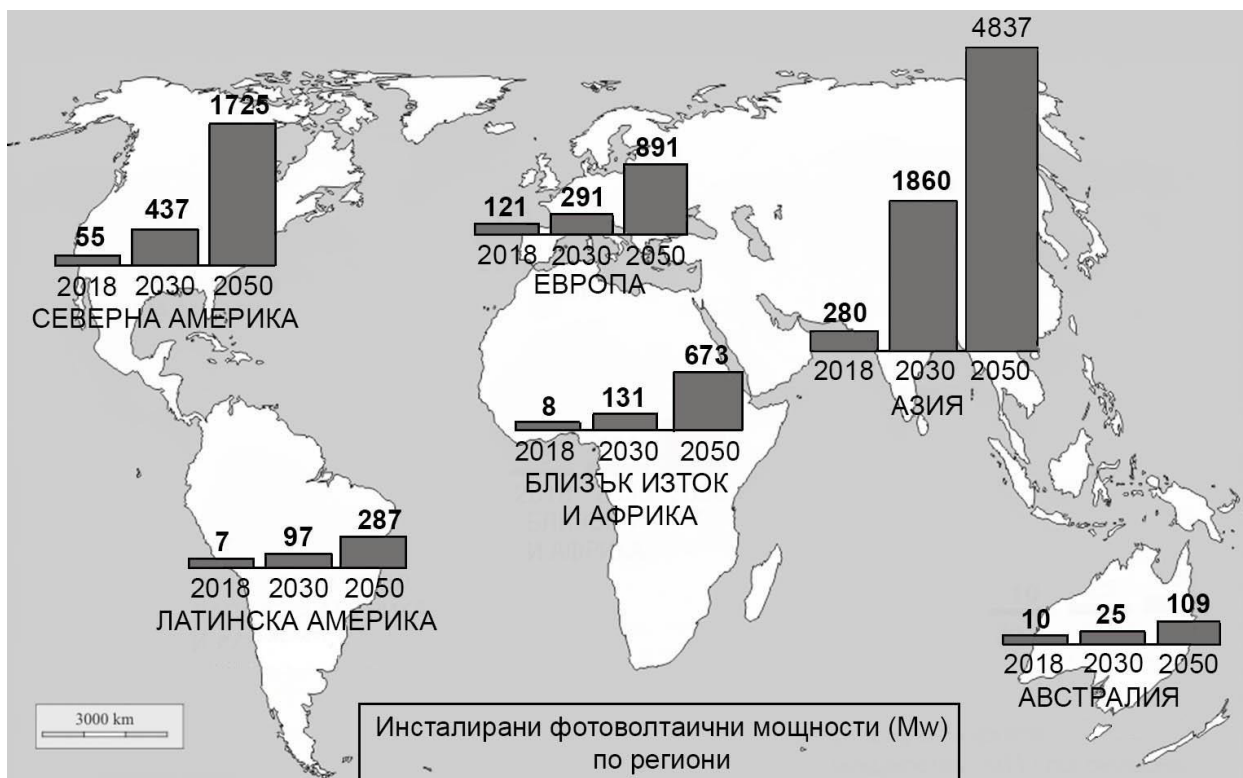
29. В листа за отговори срещу буквения код запишете съответните критерии за класификация на пазарите.

Класификация на пазарите по определени критерии

Критерий	Видове пазари
А)	Местен Национален Регионален Световен
Б)	Официален Черен
В)	Постоянен Периодичен

30. Анализирайте информацията от картата и запишете:

1. Общата тенденция в развитието на соларната енергетика.
2. Двама региона с най-ниско прогнозно развитие на соларната енергетика.

31. В листа за отговори запишете общата специфична характеристика за Международния валутен фонд и Световната банка.

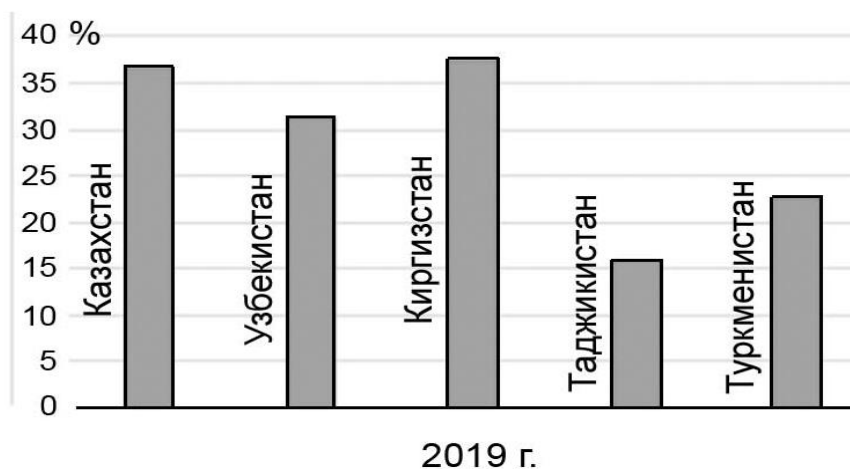
32. Анализирайте информацията в таблицата. В листа за отговори запишете държавата с най-голяма демографска плътност в подрегион Северна Европа.

Държави в Северна Европа

Държава	Площ (км ²)	Население (д.)
Финландия	338 000	5 537 000
Швеция	450 000	10 041 000
Норвегия	385 000	5 372 000
Исландия	103 000	344 000
Дания	43 000	5 919 000

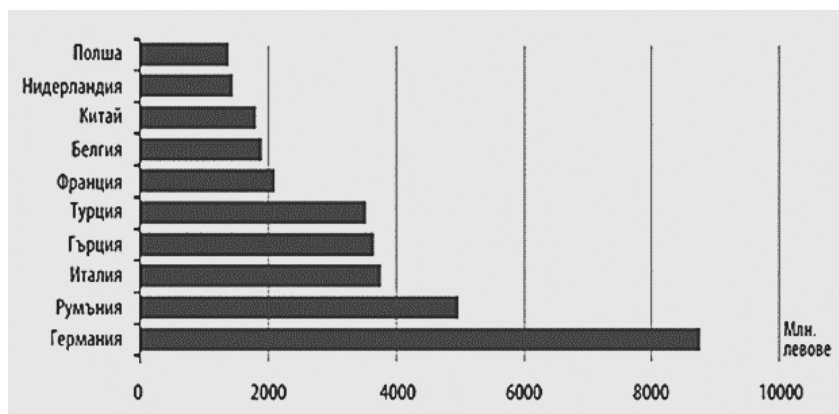
33. Анализирайте диаграмата и определете кои две страни са водещи в износа на стоки и услуги в Централна Азия през 2019 г.

Относителен дял от БВП на изнесените на стоки и услуги в Централна Азия

34. С помощта на диаграмата определете към страните от коя регионална организация е насочен около 2/3 от износа на България през 2020 г.?

Водещи страни в износа на България в млн. лв. за 2020 г.

35. Анализирайте текста и таблицата, за да отговорите на поставените въпроси:

1. Кои са причините, довели до намаляване на помощта за Югозападния район?

2. Кои две административни области ще получат допълнително финансиране за развитие на големите предприятия?

3. Коя административна област ще получи допълнителна помощ заради по-бързото намаляване на броя на населението ѝ?

В края на 2021 г. Европейската комисия одобри картата на регионалните помощи за България за периода 2022-2027 г. Целите на одобрените помощи са да намалят различията по отношение на икономическото благосъстояние, доходите и безработицата, а така също и обезлюдяването на определени територии. С оглед на положителното си икономическо развитие Югозападният регион вече се счита за регион на преход с БВП между 75-100% от средното в ЕС. Затова той ще получи помощ за големи предприятия (над 250 души заети) до 20% от максималния интензитет (размер). За две области в Югозападния регион, в които тези предприятия са по-малко, интензитетът (размерът) на помощта ще бъде увеличен до 45%. Комисията одобри също така максимални интензитети на помощта за една област в Югозападния регион между 20-25% заради относително голямото обезлюдяване в нея през последното десетилетие.

Административна област	Относителен дял на големи предприятия в % (над 250 души заети)	Естествен прираст в %
Благоевград	0,1	-7,6
Кюстендил	0,1	-17,2
Перник	0,2	-16,3
София-област	0,2	-12,3
София-град	0,2	-3,5

36. В листа за отговори запишете името на района, за който се отнасят особеностите на селищната мрежа:

- районът е с най-голям брой населени места
- най-големия град е в централните части на района

37. В листа за отговори запишете туристическия район в България, чиято основна специализация е в областта на здравния и културния туризъм. В него са разкрити много тракийски гробници и се провеждат редица културни събития, сред които са Чудомировите празници.

38. Прочетете текста: „Руралните райони в България обхващат 81% от територията на страната и в тях живее 39% от населението. В част от тези райони се наблюдава слаба икономическа и предприемаческа активност. За развитието им са необходими европейски средства за използване на богатата им природна среда и агроекологичен потенциал, съхраняване на традициите, занаятите и услугите в местните общности.“

В листа за отговори запишете: Името на европейския фонд, който осигурява основното финансиране за развитието на тези райони?

39. Използвайте данните от таблицата, за да отговорите на поставените въпроси:

1. Кой от районите на планиране през 2020 г. е на второ място по равнище на безработица и на пето място по коефициент на заетост на населението?

2. Кои са двете основни причини за тези социални проблеми?

Район	Коефициент на заетост %	Равнище на безработица %
Средно за страната	68,5	5,1
Северозападен	58,7	13
Северен централен	68,3	5,7
Североизточен	66,7	6,1
Югоизточен	67,1	4,6
Южен централен	67,2	3,4
Югозападен	73,8	3,6

40. Като използвате текста, предложете три решения за преодоляване на проблемите в административната област Монтана.

„Административна област Монтана заема площ от 3,6 хил. км² и е населявана от 126 198 души. Един от основните ѝ проблеми е свързан със силно изразеното застаряване на населението, съпроводено с изключително нисък естествен прираст от – 18,2‰ (2020 г.). Заедно с това областта е с най-висока безработица у нас – 24,1%. Делът на населението на възраст 25-64 години с висше образование е най-ниският в страната – 11,3%, а с основно и по-ниско образование е сред най-високите – 28,2%. Икономиката на областта е слабо развита, като преките чуждестранни инвестиции са изключително малки – едва 280 евро на човек. За това до голяма степен влияе и факта, че област Монтана е с най-нисък дял на магистрали и първокласни пътища – 9,1% при средно 18,5% в страната.“

41. Анализирайте информацията от текста и таблицата. Представете аргументиран отговор на географския въпрос: *Кое е специфичното в настоящето и бъдещото развитие на община Габрово?*

Представете вашето изложение в текст до 300 думи. Използвайте термини, които са характерни за географската наука. Спазвайте следната последователност:

- 1. Формулирайте теза.*
- 2. Приведете аргументи, подкрепящи тезата, подредени в логическа последователност (аргументативна редица).*
- 3. Направете извод за мястото на община Габрово в социално-икономическото развитие на страната.*

***

„Древна легенда разказва, че един от първите заселници край река Янтра е бил млад ковач на име Рачо. Понеже край огнището на ковача се извисявал огромен габър, нарекли селището Габрово.

В наши дни традиционно промишлеността продължава да бъде водещ отрасъл на територията на община Габрово, която е сред големите икономически центрове в България. Благоприятни фактори за развитието ѝ са традициите, изградената материална база, наличието на Технически университет в града и квалифицирана работна ръка.

Преработващата промишленост има вековни традиции и дава над 60% от произведената продукция, като това са преди всичко машини, оборудване, метални изделия, текстил. Продукцията е предназначена основно за износ. През 2018 г. предприятията в Габрово са произвели продукция за над 1 млрд. лв., като продукцията на преработващата промишленост достига 630 млн. лв. Информационните технологии и услуги, въпреки че са в началото на развитието си, определят профила на местната икономика. Тяхната продукция нараства с 2,6 пъти за две години.

Основните проблеми пред предприятията са несигурната икономическа среда и недостиг на квалифицирани кадри. Кризата с коронавируса доведе до спад на приходите при над половината от промишлените предприятия.

В община Габрово традициите се преплитат с иновациите. Едно изследване от 2017 г. показва, че градът е предпочитан заради достъпа до инженерен талант и традиционни клъстерни връзки в машиностроенето. Нещо повече тук вече съществува първият извънстоличен технологичен парк. Изследователският център е посветен на чистата енергия и интелигентните технологии. В него работят лаборатории, в които научната дейност е насочена към създаването на енергоспестяващи системи, свързани с масовата електромобилност, ВЕИ компоненти и технологии. Технологичният парк е изграден благодарение на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие.

Бъдещето на община Габрово е свързано със задълбочаване на връзките със съседната община Севлиево, като за целта се създава нова индустриална зона. Ще продължи сътрудничеството между общината и най-динамично развиващата се икономическа зона в България – „Тракия“. Габрово се възприема като дестинация за иновации. Бъдещето на общината е свързано и с изграждането на големите инфраструктурни проекти – автомагистрала “Хемус“, пътя „Русе – Велико Търново“, а така също и с тунела под връх Шипка. Тези проекти ще помогнат да се преодолее отдалечеността на областния център от големите икономически центрове и да се улесни комуникацията с Южна България, нещо което сега е проблем.“

***

Табл. Относителен дял на производството по отрасли и дейности за 2020 г.

Отрасли и дейности	Община Габрово	България
Преработваща промишленост	61%	36%
Строителство	7%	9%
Търговия	10 %	14%
Транспорт	5%	9%
Информационни и комуникационни технологии	2%	6%
Професионални дейности (юридически, счетоводни и др. консултантски услуги)	2%	4%
Други	13%	23%

**ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО
ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА**

26 август 2022 г.

ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

ВАРИАНТ № 2

Ключ с верните отговори

Въпрос №	Верен отговор	Брой точки
1.	Г	1 т.
2.	В	1 т.
3.	Г	1 т.
4.	Б	1 т.
5.	В	1 т.
6.	Б	1 т.
7.	Г	1 т.
8.	В	1 т.
9.	А	1 т.
10.	Г	1 т.
11.	В	1 т.
12.	В	1 т.
13.	Г	1 т.
14.	Б	1 т.
15.	Б	1 т.
16.	В	1 т.
17.	Г	1 т.
18.	В	1 т.
19.	Г	1 т.
20.	В	1 т.

21. А) обозначени на картата с код 1: Кърджали, Пазарджик, Смолян – 3 х 2 т.
Б) обозначени на картата с код 2: Велико Търново, Габрово – 2 х 2 т.
22. нефт – 2 т.
23. А) рециклиране – 2 т.
Б) екологичен проблем – 2 т.
24. агломерация – 2 т.
25. 1. БВП под 5 000 щатски долара – 1 т.
2. суровините – 1 т.
26. А) Югозападна Азия – 1 т.
Б) Източна Азия – 2 т.
27. 1. Най-нисък дял заема първичният сектор – 1 т.
2. Китай – 1 т.
28. 2, 3, 4. – 3 х 1 т.
29. А) според териториален обхват – 1 т.
Б) според законността на сделките – 1 т.
В) според трайността на стоките/ сезонността на производството и на потреблението – 1 т.
30. А) Обща тенденция на бързо нарастване/ трайно увеличение/ непрекъснато увеличение на инсталирани мощности – 2 т.
Б) Латинска Америка и Австралия – 2 т.
31. Световни финансови институции/ организации – 2 т.
32. Дания – 2 т.
33. Казахстан и Киргизстан – 2 т.
34. Европейски съюз – 2 т.
35. 1. Югозападният район е част от групата региони на преход – 1 т.
2. Кюстендилска и Благоевградска област – 1 т.
3. Кюстендилска област – 1 т.
36. Южен централен район – 2 т.
37. Долината на розите – 2 т.
38. Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони – 2 т.

39. 1. Североизточен район – 2 т.

2. 1. Доминиращият сезонен характер на търсенето на работна ръка, предвид структурата на местната икономика, в която туризмът е най-добре представен – 2 т.

2. 2. Пандемията през 2020 г. и отражението, което тя има върху развитието на икономиката и в частност – туризма. – 1 т.

40. 1. Подобряване на образователното равнище на населението. – 1 т.

2. Подобряване на пътната инфраструктура, ползвайки средства от Еврофондовете. – 1 т.

3. Привличане на чуждестранни инвеститори – 1 т.

41. Отговор на географски въпрос:

1. Демонстрира умения за синтез на информация при формулиране на тезата – 4 т.

2. Привежда аргументи (основани на информацията от ресурсите) в подкрепа на тезата – 8 т.

3. Формулира изводи – 4 т.

4. Изложението съответства на въпроса – 2 т.

5. Използва точен географски език – 2 т.